

מראי מקומות - יבמות

ט.

גדול ומופלג הוא, ולא הי' ראוי לו לטעות אם לא ממיעוט העיון, לכן דיבר עליו קשות.

ה. בפרקין קא אמרי'

הק' הערוך לנה מה ס"ד דמקשן, וכי סבר דבכל המס' לא יהי' שום מח' כיון דבמשנה הראשונה ליכא מחלוקת. ועוד, לכאונ' הו"ל להק' מעיקרא מהא דב"ש מתירין את הצרות, שהוא בפרקין. ותי' דכיון דאמרי' לקמן (ב) דהכלל הוא דכל שהוא ערוה לא חולצת ולא מתייבמת, אבל איסור קדושה ואיסור מצוה חולצת ולא מתייבמת, א"כ סבר דה"ק, כיון דכלל זה דאמרו בערוה מפרש במתני' דהכא, א"כ לא רצה התנא לפרש רק באותן דברים שאין פלוגתא בהם, כיון דבהכלל גופא כ"ע מודו. וע"ז הק' דגם לענין איסור קדושה גופא הובא מח' לקמן, ולא אתא אליבא דכ"ע. וממילא לא הוי מצי להק' מב"ש, דהא אינם חולקים לענין כלל זה. אבל אחר שתי' הגמ' דבפרקין קא מיירי, דהיינו דלא רצה לנקוט בפרקין כלל מתני' דאית בי' פלוגתא, ע"ז מקשה שפיר דתני במתני' קמייתא פלוגתא דב"ש וב"ה.

ו. והרי איסור מצוה ואיסור קדושה, דפליגי ר"ע ורבנן כ' תוס' דבכל דוכתי נקטי' דלפי ר"ע דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין, גם אין יבום וחליצה. וק', למה, לימא דעשה דוחה לא תעשה, והניח בקו'. וע' בחי' ר' נחום (ק"ט) דהק' דתוס' אזיל בזה לשיטתו, דס"ל דלמדין מעליה דין איסור, דהערוה אסורה ליבום, וא"כ שפיר שייך בה המושג של עדל"ת כדי להתירה ליבום. וע' לעיל (דף ג' אות י"א), שהבאנו מה שהק' האחרונים, דאף אם עדל"ת, לכאונ' צריך לקנותה כדי לקיים מצות יבום, וכאן אין שייך קנין, וע"ש מש"כ בזה. וע' ברמב"ן שתי' קו' תוס', דלפי ר"ע י"ל דהתורה גילתה בעריות, דכל היכא דאין קידושין תופסין, אין דין יבום וחליצה. אלא דהק', מהכ"ת דר"ע ס"ל כן, עד שהק' הגמ' עליו בפשיטות, והניח בקו' (ואולי כוונת הרמב"ן לפרש דס"ל לר"ע דלא כמש"כ בחי' ר' נחום בדעת תוס', אלא דדין פטור חליצה ויבום הוא, וע"ז הק' מהכ"ת לפרש כן בדעת ר"ע, דלמא לעולם ס"ל דדין איסור הוא, ולכן שפיר אמרי' עדל"ת, ויש לע' בזה). והרשב"א כ' דאינהו דהוי בקיאי בדר"ע ידעי דכך ס"ל לר"ע, ולכן הק' עליו.

ז. כיון דבתו באונסין משכחת לה, וכו'

פרש"י, דמיירי שאנס ראובן אשה וילדה לו בת, וחזר שמעון ואנס את אנוסת אחיו, שהיא מותרת לו, וילדה לו בת לשמעון, והלכו בנות אלו ונישאו ללוי ויהודה אחי אביהם, ומתו לוי ויהודה, נמצא דנפלו לפני ראובן ושמעון, אמרי'

א. וילמד תחתון מעליון

הק' תוס', ל"ל לימוד זה, תיפוק לי דכתי' התם כרת בהדיא, כדדרשי רבנן בסמוך. ותי' דלרבי, ההוא כרת במברך את השם איירי, דהא כתי' את ד' הוא מגדף ונכרתה, ואמרי' בעלמא דס"ל לרבי דמגדף היינו ברכת השם. והק' הריטב"א, אי אמרי' דהא דכתי' ונכרתה שם היינו לענין ברכת השם, א"כ מהכ"ת דקרנן דההיא פרשה מיירי בע"ז בכלל. ותי' דכיון דכתי' וכי תשגו ולא תעשו את כל מצוות וגו', ואמרי' דע"ז שקולה כנגד כל המצוות, א"כ שפיר מבואר דבע"ז מיירי.

ב. תורה אחת יהי' לכם וכו'

הק' המהרש"א, למה צריכין רבנן ללמוד מהיקשא דתורה אחת ללמד ליחיד ונשיא, למה אינם יכולים ללמוד מג"ש דמצות מצות משאר, כמו שלמד רבי. ותי' דהא אי' בפרק איזהו מקומן דדבר הלמד בהיקש תחלה, דהיינו צבור בע"ז, וחוזר ונלמד בג"ש דעיני עיני לשאר מצוות, שוב אינו חוזר ונלמד בג"ש ליחיד ונשיא. וע' בערוך לנר שהק' אהא גופא דחוזר ולומד עיני עיני לשאר מצוות, הרי כיון שנלמד מהיקש, איך חוזר ומלמד בג"ש, והניח בצ"ע [וכ' דלפי הדעה דהיקש דלא בא אלא למעט לא חשיב היקש, א"ש, אבל מבואר מדברי המהרש"א הנ"ל דזהו היקש גמור לענין זה]. וע' בריטב"א דג"כ העיר כן, וכ' דכה"ג לא חשיב למד מלמד, כדברי ר' בפירוש מס' הוריות, וצ"ע כוונתו בזה.

ג. לייתו פר צבור, בשאר מצוות הוא דמייתו

הק' הריטב"א, הא אנן לא אמרי' אלא שיהיו חלוקים מקרבן ע"ז דיחידים. ותי' דמ"מ זיל בתר טעמא, וכיון דאתה בא לחלקו בקרבנם כמו בענשם כשהם מזידיים, כשם שבענשם שהם בסייף, וממונם אבד, חלוקים מכל שאר מיני מיתות, כך הדין שיהיו חלוקים בקרבנם מכל חייבי חטאות. ואין לומר שיביאו שאר מינים [שלא הובאו לקרבנות על ע"ז בכלל], שאין לנו אלא מיני בהמות שבייר הכתוב לכפרה על עון כזה, ואפי' עגל וכבש כשאר חיות חשוב לענין זה.

ד. כמדומה לי שאין לו מח בקדקדו

העיר היעב"ץ (מהדו' וגשל), הא רבי ענותן הי', וכדאי' בסוף סוטה דמשמת רבי בטל ענוה. ותי' דרבי אזיל לשיטתו, דאמר לר"ג ברי' (כתובות קג), זרוק מרה בתלמידים. ובשו"ת חות יאיר (קנ"ב) כ' שמותר לרב להוכיח לתלמידיו בדברים קשים, כדי לזרזם שיעיינו וישגחו וישמרו מן הטעות. וכ' ד"ל דמהכא למד הרמב"ם מה שפסק (ת"ת ד, ה) שחייב הרב לכעוס על תלמידיו אם רואה שמתרשלים, וכיון שרבי ידע בלוי שאדם

מראי מקומות - יבמות

ט. (המשך)

ח. באונסין לא קא מיירי
הק' המהרש"א (ד"ה ברש"י ד"ה ור' יהודה), אם באונסין לא קמיירי מתני', א"כ מה הק' לוי לרבי בעמוד א' דהו"ל למתני' ליתני ט"ז עריות, דהיינו אנוסת אביו, הא מתני' באונסין לא קמיירי, והניח בקו'. וכ' הישרש יעקב די"ל דרך באונסין דנפשי' לא קמיירי, אבל באונסין דאחריני [דהיינו אנוסת אביו] שפיר קא מיירי. וע' בערוך לנה, שכ' דמדברי המהרש"א, וגם מתוס' בריש מכלתין, מבואר דהיינו דכוונת רש"י כאן לומר דמה דאמרי' דמתני' באונסין לא קא מיירי, היינו מתני' בדף ב'. אבל כ' הערל"נ די"ל שאין זו כוונת רש"י, אלא כוונתו להמשנה דלקמן דאמרי' דהיתה אסורה עליו איסור ערוה, אסור בה ומותר באחותה, וע"ז אמר ר' יהודה דבנשואין קא מיירי ובאונסין לא קא מיירי, ולפי"ז מיושב קו' המהרש"א [ועוד קו', ע"ש], דבמתני' דדף ב' שפיר י"ל דגם באונסין קא מיירי.

דראובן יכול לייבם בת שמעון, דאע"פ שאחותה ג"כ יבמה, אבל אחותה הוי בת ראובן, ולכן אינה נופלת לפניו, ולא הויא אחות זקוקתו, וכן בשמעון ובת ראובן. וכ' תוס' דע"כ מיירי דשתייהן היו אנוסות, דהא אי אנסה ראובן ושמעון נשאה, א"כ לשמעון אסירי תרוייהו, א' משום בתו, וא' משום בת אשתו. והק' הערוך לנה, אם רש"י ג"כ ס"ל כן, א"כ למה כ' דע"כ ראובן אנסה, דאל"כ לא תהי' מותרת לשמעון, דהא גרושת אחיו הוא, הא ע"כ מיירי דשתייהן נאנסו, ומשום מש"כ תוס'. וכ' לחדש דאף דבת אשתו אסורה לו אף לאחר שגירש אשתו, מ"מ זהו רק בבת שהיתה בת בשעה שהיתה אשתו, אבל אם גירשה ואח"כ נולדה בת, אז אין איסור דבת אשתו. וא"כ, נהי דבת ראובן אסורה לשמעון משום בת אשתו [אם שמעון נשאה], אבל בת שמעון מותרת לראובן אף אם נשאה ראובן, לפי שאין בה איסור בת אשתו, כיון דנולדה אחר שגירשה. ולכן כ' רש"י דמה דע"כ ראובן אנסה, היינו משום דאל"כ הו"ל גרושת אחיו, ואסורה לשמעון. וסיים דלא מצא דין זה מפורש, וכ' דאולי רש"י הי' מסתפק בדין זה, ולכן כ' מה שהי' פשוט טפי.

ט:

א. כיון דבתו באונסין משכחת לה, וכו'
דמה דע"כ ראובן אנסה, היינו משום דאל"כ הו"ל גרושת אחיו, ואסורה לשמעון. וסיים דלא מצא דין זה מפורש, וכ' דאולי רש"י הי' מסתפק בדין זה, ולכן כ' מה שהי' פשוט טפי.

ב. באונסין לא קא מיירי
הק' המהרש"א (ד"ה ברש"י ד"ה ור' יהודה), אם באונסין לא קמיירי מתני', א"כ מה הק' לוי לרבי בעמוד א' דהו"ל למתני' ליתני ט"ז עריות, דהיינו אנוסת אביו, הא מתני' באונסין לא קמיירי, והניח בקו'. וכ' הישרש יעקב די"ל דרך באונסין דנפשי' לא קמיירי, אבל באונסין דאחריני [דהיינו אנוסת אביו] שפיר קא מיירי. וע' בערוך לנה, שכ' דמדברי המהרש"א, וגם מתוס' בריש מכלתין, מבואר דהיינו דכוונת רש"י כאן לומר דמה דאמרי' דמתני' באונסין לא קא מיירי, היינו מתני' בדף ב'. אבל כ' הערל"נ די"ל שאין זו כוונת רש"י, אלא כוונתו להמשנה דלקמן דאמרי' דהיתה אסורה עליו איסור ערוה, אסור בה ומותר באחותה, וע"ז אמר ר' יהודה דבנשואין קא מיירי ובאונסין לא קא מיירי, ולפי"ז מיושב קו' המהרש"א [ועוד קו', ע"ש], דבמתני' דדף ב' שפיר י"ל דגם באונסין קא מיירי.

א. כיון דבתו באונסין משכחת לה, וכו'
פרש"י, דמיירי שאנס ראובן אשה וילדה לו בת, וחזר שמעון ואנס את אנוסת אחיו, שהיא מותרת לו, וילדה לו בת לשמעון, והלכו בנות אלו ונישאו ללוי ויהודה אחי אביהם, ומתו לוי ויהודה, נמצא דנפלו לפני ראובן ושמעון, אמרי' דראובן יכול לייבם בת שמעון, דאע"פ שאחותה ג"כ יבמה, אבל אחותה הוי בת ראובן, ולכן אינה נופלת לפניו, ולא הויא אחות זקוקתו, וכן בשמעון ובת ראובן. וכ' תוס' דע"כ מיירי דשתייהן היו אנוסות, דהא אי אנסה ראובן ושמעון נשאה, א"כ לשמעון אסירי תרוייהו, א' משום בתו, וא' משום בת אשתו. והק' הערוך לנה, אם רש"י ג"כ ס"ל כן, א"כ למה כ' דע"כ ראובן אנסה, דאל"כ לא תהי' מותרת לשמעון, דהא גרושת אחיו הוא, הא ע"כ מיירי דשתייהן נאנסו, ומשום מש"כ תוס'. וכ' לחדש דאף דבת אשתו אסורה לו אף לאחר שגירש אשתו, מ"מ זהו רק בבת שהיתה בת בשעה שהיתה אשתו, אבל אם גירשה ואח"כ נולדה בת, אז אין איסור דבת אשתו. וא"כ, נהי דבת ראובן אסורה לשמעון משום בת אשתו [אם שמעון נשאה], אבל בת שמעון מותרת לראובן אף אם נשאה ראובן, לפי שאין בה איסור בת אשתו, כיון דנולדה אחר שגירשה. ולכן כ' רש"י